

การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน
กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
*Developing Collaboration Network Model of The Poverty Eradication
A Case Study of Lat Yai Subdistrict, Muang Samut Songkhram District,
Samut Songkhram Province*

สุธิพร พลชัย

โครงการสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

6414880027@rmail.ru.ac.th

Sutiporn Phollachai

Interdisciplinary projects for local development Master of Political Science Program

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

6414880027@rmail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนและ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจน การศึกษาครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือกลุ่มผู้นำท้องถิ่น กลุ่มบริษัทเอกชนที่ให้การช่วยเหลือ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ TPMAP รวมจำนวนทั้งหมด 13 คน

ผลการศึกษา พบว่า ตำบลลาดใหญ่ อำเภอมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน และในสภาพบริบทพื้นที่ จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมตำบลลาดใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร แต่ด้วยปัญหาดินเค็ม และปัญหาน้ำกร่อย จึงไม่สามารถทำการเกษตรที่จะปลูกผัก หรือผลไม้ได้หลากหลายเท่าสภาพน้ำจืด ประชาชนจึงจะปลูกได้เพียงมะพร้าว และพืชที่ทนสภาพน้ำเค็มได้ เช่น มะขามยักษ์ เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถทำนาเกลือ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยได้ และยังมีบางหมู่ที่ค่อนข้าง

เป็นชุมชนเมือง ซึ่งการใช้ชีวิตและอาชีพของกลุ่มประชาชนเขตนี้ จะมีอาชีพรับราชการ ทำงานตามโรงงาน หรือเป็นคนที่มีต้นทุนชีวิตค่อนข้างดี แต่ก็ยังมีบางปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพ และปัญหาด้านรายได้ ด้วยปัญหาที่หลากหลายเหล่านี้ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก จึงต้องมีหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาให้การช่วยเหลือ จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองสมุทรสงคราม (ศจพ.อ.) ขึ้น เพื่อเป็นการรวมเครือข่ายภาครัฐที่สามารถเข้ามาให้การช่วยเหลือประชาชนในระดับอำเภอ รวมถึงการจัดตั้งทีมปฏิบัติการตำบลในการช่วยเหลือระดับตำบล นำโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละตำบลเป็นประธาน เพราะจะสามารถรู้ข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ตำบล นำไปสู่การช่วยเหลืออย่างตรงจุด อีกทั้งยังมีการจัดตั้ง “คู่มือคู่มือ มิตรแก่ใจ” เป็นการดูแลแบบตัวต่อตัว เป็นเสมือนญาติพี่น้องที่คอยดูแล สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครัวเรือน

ในการบูรณาการร่วมกันของเครือข่ายในการขจัดปัญหาความยากจน เป็นการที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลประชากร สภาพความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของทั้งผู้นำท้องถิ่น และภาครัฐในการทราบถึงปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ ความต้องการของประชาชนในการช่วยเหลือหรือการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการวิเคราะห์ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประชาชนที่ประสบอยู่ นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด

คำสำคัญ : รูปแบบเครือข่าย ปัญหาความยากจน ความร่วมมือ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่สั่งสมมานาน เป็นภาวะความขาดแคลน ไม่มีความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ ในระดับบุคคลส่งผลให้เกิดความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต รวมถึงการขาดโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพ ชีวิตในหลาย ๆ ด้าน และส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศตามมาในที่สุด ปัญหาความยากจนในสังคมไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน และมีแนวโน้มที่จะทวีคูณความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เพราะความแตกต่างกันของภาวะเศรษฐกิจของคนจน คนรวย และคนชั้นกลางที่นับวันจะยังมีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของประชากรที่จัดอยู่ในกลุ่มของคนยากจน และส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติในท้ายที่สุด โดยทางรัฐบาลได้กำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) จะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมาย การพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศใน

หลากหลายมิติ บนพื้นฐาน แนวคิด 1 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทาง เศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่หลากหลาย รวมทั้ง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและ นวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่ อนาคต ผ่านการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของ ผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับ รูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการ ส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาส ทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และ การกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้น ของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคน ในประเทศได้ในคราวเดียวกัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมด้าน และมีสุขภาพที่ดี ในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิด ที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอด ชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดย มีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุน การรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุดโดยรัฐให้หลักประกัน การเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพ อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ด้วยรัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำและความยากจนของ ประชาชนในทุกมิติเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกช่วงวัย นายกรัฐมนตรีพล เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงมีคำสั่งให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่าง ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ถ้าเป็นเพื่อเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ความยากจนลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่

เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการเป็นรูปธรรมและยั่งยืนได้ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศโดยใช้ระบบ TPMAP (Thai People Map and Analytics Platform) ซึ่งเป็นระบบ Big Data ของภาครัฐที่สามารถระบุได้ว่ากลุ่มเป้าหมายนั้นอยู่ที่ไหนมีปัญหาในมิติอะไรบ้างเช่นการศึกษาสุขภาพความเป็นอยู่การเข้าถึงบริการและการเงินซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่สามารถออกนโยบายแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุดเพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์”ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในการขจัดปัญหาความยากจนนั้น จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่าง ๆ ไม่แม้แต่เฉพาะภาครัฐ แต่ยังรวมไปถึงภาคเอกชน ภาคประชาชนที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ในการขจัดความยากจนนั้นเริ่มต้นจากการสำรวจข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลนั้นแล้วจึงมีการวางแผนในการช่วยเหลือผ่านภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่จะสามารถแก้ไขปัญหามาได้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามเป็นพื้นที่หนึ่งของจังหวัดสมุทรสงครามที่ประสบกับปัญหาความยากจน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งรายได้ในแต่ละครั้งอาจไม่พอต่อการยังชีพ เนื่องจากราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอน และปัญหาเกี่ยวกับการจ้างงานที่ไม่ได้มีบ่อย และตัวมีการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งเป็นถูกโยงเข้าสู่ระบบ TPMAP อีกทั้งจากการสำรวจยังเจอสภาพปัญหาเพิ่มเติมในครัวเรือนนั้น ๆ จึงทำให้เห็นถึง สภาพปัญหาที่หลากหลายขึ้น เพราะนอกจากประชาชนจะประสบปัญหาด้านรายได้แล้ว ยังมีปัญหาด้านสุขภาพ และด้านความเป็นอยู่ที่เพิ่มขึ้นมา บางสภาพปัญหา อาจเป็นเรื่องประชาชนไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ จึงเป็นเรื่องที่ทางหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องช่วยเหลือเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นเป็นภูมิคุ้มกัน ป้องกันการเกิดปัญหาในอนาคตต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ต้องการศึกษาและพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ทราบถึงวิธีการขจัดปัญหาความยากจน แนวทางในการป้องกันปัญหาความยากจน สามารถนำมาพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสามารถประยุกต์ให้เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่อื่นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนกรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มประชาชนในตำบลลาดใหญ่ และกลุ่มผู้ให้การช่วยเหลือ
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ
  - 2.1 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 3 ราย
  - 2.2 กลุ่มบริษัทเอกชนที่ให้การช่วยเหลือ 1 ราย
  - 2.3 กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ 6 ราย
  - 2.4 กลุ่มครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ TPMAP จำนวน 3 ราย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาในพื้นที่ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือของเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่นำไปสู่การช่วยเหลือคนจนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2565 ถึงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงรูปแบบการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการขจัดความยากจนในพื้นที่ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือของภาครัฐในการจัดปัญหาความยากจน และสามารถประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ความหมายของ “เครือข่าย” หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคนในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน ตลอดจนมีการร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามจังหวะหรือโอกาสต่าง ๆ

องค์ประกอบและแนวทางการสร้างเครือข่าย 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การรับรู้มุมมองด้วยกัน (Common perception) สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึก คิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของ เครือข่ายเกิด ความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่ เกิดขึ้น โดยการรับรู้ ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะ ถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะ ติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคน ละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า สมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะ มุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของ 17 กระบวนการ (Process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิก ทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดหมายในอนาคต ร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่รับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจนทำให้กระบวนการ เคลื่อนไหวมีพลังและเกิดเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

3. การมีผลประโยชน์และมีความสนใจร่วมกัน (Mutual interest/benefit) สมาชิกของ เครือข่าย เป็นมนุษย์ที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (Human needs) ถ้าการเข้าร่วมใน เครือข่ายสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้ เข้ามามีส่วนร่วมใน เครือข่ายมากขึ้นสมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความ ต้องการเป็นของตัวเอง ถ้าการ เข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมี ผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย (Stakeholders participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของ สมาชิกในเครือข่ายควร มีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (Partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ

(Horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนมากกว่า ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยาก ในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ปัญหาจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณมากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

6. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (Interdependence) การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัด ทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน และไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็น สิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายด้วย ลักษณะ ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (Reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็น ผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (Unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิด ความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 4 แบบ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้

บริบทตำบลลาดใหญ่

ตำบลลาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 25.499 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,937 ไร่ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ไปทางทิศ 3 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะและสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลลาดใหญ่ มีสภาพเป็นที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึงตลอดทั้งปี ทำให้สภาพดินเป็นดินเค็มพีชที่เหมาะสมกับพื้นที่คือมะพร้าวและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย การทำนาเกลือ

ระบบเศรษฐกิจ

การเกษตร

ประชากรในเขตตำบลลาดใหญ่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกมะพร้าว, มะพร้าวผล, มะพร้าวอ่อน, กล้วยน้ำว่า, มะขามเทศ และการทำนาเกลือ

การประมง

การทำประมงน้ำจืด การจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อประโยชน์ต่อการบริโภค และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ ได้แก่ การเลี้ยงปลานิล ปลากระพง การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ เป็นต้น

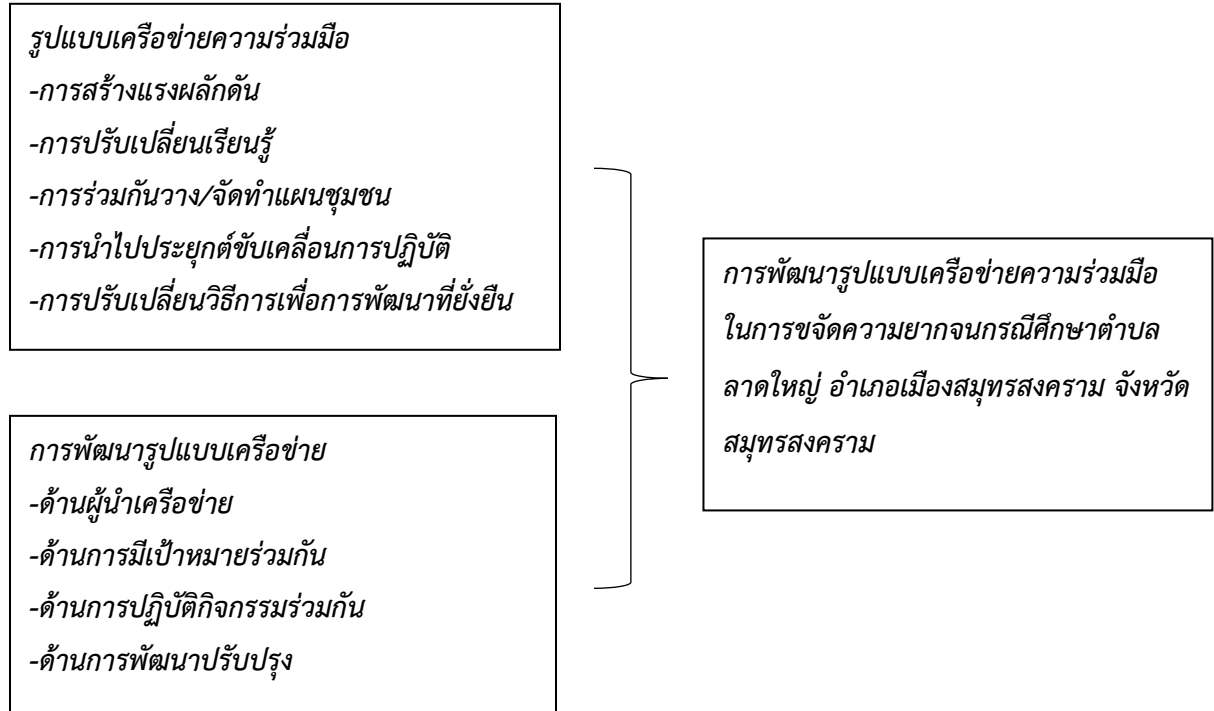
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วลัยลักษณ์ จันทรสวัสดิ์ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนขององค์กรท้องถิ่นตำบลจirim อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ตั้งจิตเรณูกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรณ, ดร.จันทรเพ็ญ ตั้งจิตเรณูกุล (2562) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษา ระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจน เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่าย ในกรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยมีแนวคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และได้กำหนดประเด็นต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าว่าต้องการซักถามในเรื่องใด ๆ บ้าง ทั้งนี้ได้กำหนดหัวข้อหลักในการถามไว้ 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ และประเด็นเกี่ยวกับเครือข่ายในการขจัดปัญหาความยากจน ซึ่งเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 3 ราย, กลุ่มบริษัทเอกชนที่ให้การช่วยเหลือ 1 ราย, กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ 6 ราย, กลุ่มครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ TP MAP จำนวน 3 ราย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 13 คน ในการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ศึกษาวิจัยจะศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์ด้วยตัวเองทุกราย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ขณะที่ทำการสัมภาษณ์จะทำการ

บันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลทั่วไปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รวมถึงการถ่ายภาพ ผู้ศึกษาวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อาจตีพิมพ์ทันที เพื่อให้สามารถอ้างอิงนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่อไป

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

1. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์
2. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวม
3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาแยกจัดหมวดหมู่โดยอาศัยการตีความที่มีกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐาน
4. นำมาสังเคราะห์สรุปเป็นประเด็นโดยวิธีการอุปนัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาความ

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 4 คน เพศหญิง จำนวน 9 คน ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน ด้านอาชีพของครัวเรือนตกเกณฑ์ จะมีอาชีพรับจ้าง ทั้ง 3 คน ในส่วนของผู้นำท้องถิ่นที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ในส่วนของภาครัฐ จะเป็นข้าราชการพลเรือน จำนวน 3 คน ข้าราชการการเมือง จำนวน 1 คน ข้าราชการท้องถิ่น จำนวน 2 คน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน

ตอนที่ 2 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

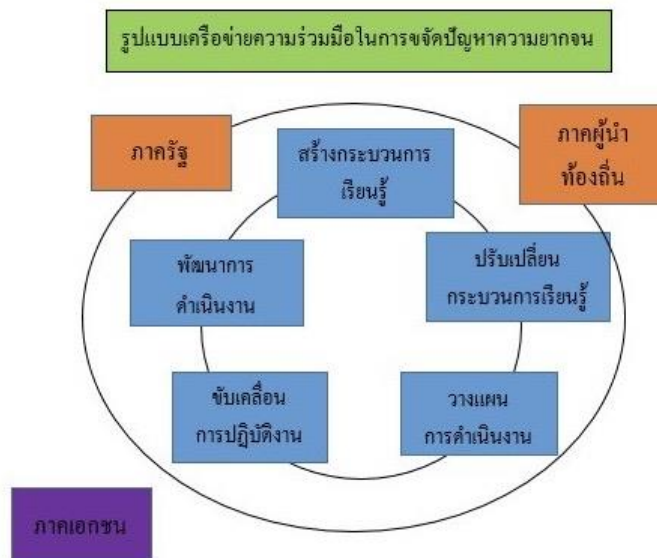
ทุกเครือข่ายมีการช่วยเหลือประชาชนในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งก็จะสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ครัวเรือนตกเกณฑ์ TPMAP ที่ทำให้เห็นว่า ครัวเรือนได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานและภาคีเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็น การช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลลาดใหญ่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสมุทรสงคราม ที่ว่าการอำเภอเมืองสมุทรสงคราม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลลาดใหญ่ ซึ่งในการช่วยเหลือก็มีตั้งแต่การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครัวเรือน การมอบเครื่องอุปโภคบริโภค การดูแลรักษาสุขภาพ ไปจนถึงการขอรับการสนับสนุนทุนและวัสดุในการซ่อมแซมปรับปรุงที่อยู่อาศัย ทำให้ประชาชนสามารถมีต้นทุนชีวิต เพื่อที่จะนำพาตนเองไปสู่การพัฒนาเพื่อให้มีรายได้ในการยังชีพต่อไป

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดความยากจน กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ในการพัฒนาเครือข่ายนั้น ทุกหน่วยงานมีเป้าหมายร่วมกันคือ การทำเพื่อประชาชนอยู่ดีกินดี นำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน แต่มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ทุกหน่วยงานต้องมีการพัฒนาตนเองด้วย คือการเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำเครือข่ายให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้ผู้นำรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาท เพราะอาจทำให้เกิดทัศนคติ หรือแนวทางการขับเคลื่อนในการช่วยเหลือปัญหาความยากจนในรูปแบบใหม่ ที่อาจตอบโจทย์ในการช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันหรือการร่วมกันช่วยเหลือประชาชน ควรมีการแบ่งแยกให้ชัดเจนว่าใคร มีหน้าที่อะไร จะเป็นการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อน ซึ่งอาจจะเกิดความมั่นใจกับตัวหน่วยงานเอง หรือตัวประชาชนอีกด้วย

จึงสรุปรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนของตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนตำบลลาดใหญ่

รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนตำบลลาดใหญ่ จะเป็นการที่หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยวิธีการดังนี้

1. สร้างกระบวนการเรียนรู้ เป็นการช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนมีกระบวนการคิดเพื่อให้เกิดการได้มาซึ่งการแก้ไขปัญหาและการสร้างรายได้ในอนาคต
2. การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเสริมศักยภาพของประชาชนให้ประชาชนร่วมกันคิดเพื่อพัฒนาตนเอง
3. การวางแผนการดำเนินงาน มีการร่วมกันวางแผนในการคิดเพื่อการพัฒนาตนเองที่เหมาะสมและยั่งยืน
4. การขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน เป็นการที่ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหา
5. การพัฒนาการดำเนินงาน นอกเหนือจากการช่วยเหลือประชาชนแล้ว ยังต้องมีการติดตามและประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึงจุดบกพร่องและช่วยกันแก้ไข ให้เกิดการพัฒนา

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน และในสภาพบริบทพื้นที่ จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมตำบลลาดใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร แต่ด้วยปัญหาดินเค็ม และปัญหาน้ำกร่อย จึงไม่สามารถทำการเกษตรที่จะปลูกผัก หรือผลไม้ได้หลากหลายเท่าสภาพน้ำจืด ประชาชนจึงจะปลูกได้เพียงมะพร้าว และพืชที่ทนสภาพน้ำเค็มได้ เช่น มะขามยักษ์ เป็นต้น อีกทั้งยังสามารถทำนาเกลือ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อยได้ และยังมีบางหมู่ที่ค่อนข้างเป็นชุมชนเมือง ซึ่งการใช้ชีวิตและอาชีพของกลุ่มประชาชนเขตนี้ จะมีอาชีพรับราชการ ทำงานตามโรงงาน หรือเป็นคนที่มีต้นทุนชีวิตค่อนข้างดี แต่ก็ยังมีบางปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ปัญหาสุขภาพ และปัญหาด้านรายได้ ด้วยปัญหาที่หลากหลายเหล่านี้ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก จึงต้องมีหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาให้การช่วยเหลือ จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองสมุทรสงคราม (ศจพ.อ.) ขึ้น เพื่อเป็นการรวมเครือข่ายภาครัฐที่สามารถเข้ามาให้การช่วยเหลือประชาชนในระดับอำเภอ รวมถึงการจัดตั้งทีมปฏิบัติการตำบลในการช่วยเหลือระดับตำบล นำโดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละตำบลเป็นประธาน เพราะจะสามารถรู้ข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ตำบล นำไปสู่การช่วยเหลืออย่างตรงจุด อีกทั้งยังมีการจัดตั้ง “คู่มือคิด มิตรแก่ใจ” เป็นการดูแลแบบตัวต่อตัว เป็นเสมือนญาติพี่น้องที่คอยดูแล สร้างขวัญและกำลังใจให้กับครัวเรือน

ในการบูรณาการร่วมกันของเครือข่ายในการขจัดปัญหาความยากจน เป็นการที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลประชากร สภาพความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพ เพื่อเป็นฐานข้อมูลของทั้งผู้นำท้องถิ่นและภาครัฐในการทราบถึงปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ ความต้องการของประชาชนในการช่วยเหลือ

หรือการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีการวิเคราะห์ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของประชาชนที่ประสบอยู่ นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด ในการกระบวนแก้ไขปัญหาคความยากจน เริ่มตั้งแต่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาของตนเองว่าเพราะเหตุใดตนเองถึงประสบปัญหาเช่นนี้แล้วอยากจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือไม่ ซึ่งเป็นขั้นตอนต่อไปในการแก้ไขปัญหา ทำให้ประชาชนเกิดการตระหนักรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนความคิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จึงได้มีการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาคความยากจนซึ่งบางกิจกรรมอาจต้องใช้งบประมาณ หรือใช้บุคคลจำนวนหนึ่งในการเสริมสร้างความรู้ จึงต้องระบุปัญหาคความยากจนเข้าแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่น ระดับตำบล ระดับอำเภอ และไปจนถึงระดับจังหวัด เพราะการระบุปัญหาคความยากจนเข้าแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ จะเป็นการทำให้หน่วยงานทั้งระดับพื้นที่ ระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัดเล็งเห็นแล้วว่าหมู่บ้านนี้ หรือตำบลนี้ ประสบปัญหาคอะไรบ้าง และประชาชนมีความต้องการอย่างไร นำไปสู่การร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน ทั้งการจัดทำโครงการ การเสริมสร้างความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ การแก้ไขปัญหาคด้านสุขภาพหรือด้านความเป็นอยู่ ซึ่งต้องบอกก่อนว่าการขับเคลื่อนการดำเนินงานช่วยเหลือดังกล่าว เป็นเพียงการช่วยเหลือแค่เบื้องต้นเท่านั้น หากแม้ปัญหาคที่เกิดขึ้น ทางผู้นำหรือหน่วยงานภาคีต่าง ๆ จะอยากช่วยเหลือประชาชนเพียงใด แต่ถ้าตัวของประชาชนเองไม่ยินดียรับการช่วยเหลือ หรือการแก้ไขเพียงแค่ออกไปที ปัญหาคนี้ก็ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างถาวร อาจเพราะประชาชนไม่เปิดใจยอมรับ หรือมีความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การช่วยเหลือไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน และในแนวทางที่จะพัฒนาเครือข่าย จะประกอบไปด้วยการพัฒนาศักยภาพของผู้นำเครือข่าย อีกทั้งอาจเป็นการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับครัวเรือนที่ประสบปัญหาค ซึ่งเล็งเห็นว่า ครัวเรือนจะสามารถได้ประโยชน์ในเชิงความคิดทัศนคติ และในด้านของการช่วยเหลือ และผู้นำเครือข่ายก็จะมีความคิดบางอย่างที่อาจได้จากครัวเรือน รวมถึงความคิดในการแก้ไขปัญหาคแนวใหม่ ซึ่งอาจเหมาะกับการแก้ไขปัญหาคเฉพาะจุดอีกด้วย เพราะในการช่วยเหลือนั้นทุกหน่วยงานมีเป้าหมายร่วมกันและร่วมกันปฏิบัติคือการช่วยเหลือให้ประชาชนพ้นจากสภาพปัญหาคความยากจนและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาค และร่วมรับผลประโยชน์ทั้งตัวครัวเรือนเองสามารถบริหารจัดการชีวิตได้อย่างยั่งยืน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายสามารถช่วยเหลือประชาชนให้สามารถยิ้มได้ และพ้นจากสภาพปัญหาคที่เกิดขึ้น

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายในการขจัดปัญหาคความยากจน กรณีศึกษาตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งการอภิปรายผลการศึกษาคตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการที่เครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลปัญหาของประชาชน จากนั้นร่วมกันวางแผนการดำเนินการให้การช่วยเหลือให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และนำแผนที่ได้ไปใช้ในการบูรณาการให้การช่วยเหลือสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ตั้งจิตเรจริญกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรรธรรม, ดร.จันทร์เพ็ญ ตั้งจิตเรจริญกุล (2562) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบและแนวทางการสร้างเครือข่าย 7 องค์ประกอบ และการสร้างรูปแบบ โดยการสร้างรูปแบบกล่าวไว้ดังนี้ 1. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่าย 2. ขั้นตอนารูปแบบ (Model construction) 3. ขั้นตอนทดสอบรูปแบบ (Testing the model) มีความตรงตามสถานการณ์จริง (Valid) หรือไม่ 4. ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation) และ 5. ขั้นตอนการพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัย (Model up dating) พัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และสถานการณ์ และองค์ประกอบและแนวทางการสร้างเครือข่าย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การรับรู้มุมมองด้วยกัน (Common perception) สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึก คิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย 2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) เป็นการมองเห็นภาพของจุดหมายในอนาคต ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่รับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน 3. การมีผลประโยชน์และมีความสนใจร่วมกัน (Mutual interest/benefit) สมาชิกของเครือข่ายมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย 4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย (Stakeholders participation) ทำให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย 5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่ง ไปช่วยแก้ปัญหาจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อผลลัพธ์ที่เพิ่มขึ้น 6. การเกื้อหนุนพึ่งพากัน (Interdependence) ส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน 7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่าย อีกทั้ง ในการช่วยเหลืออาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตามรูปแบบของวิชญ์ หยกจินดา(2557) ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมมี 4 แบบ ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เพื่อกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

2. แนวทางในการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการขจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดปัญหาความยากจนในตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายภาครัฐและผู้นำท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งภาคเอกชนที่ให้การช่วยเหลือก็เป็นเพียงเครือข่ายจากภาครัฐอีกทอด ในการช่วยเหลือคือการสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ภาคเอกชนมิได้เข้ามาร่วมเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ต้น ซึ่งควรพัฒนาให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการช่วยเพิ่มขึ้น เพราะทางภาคเอกชนอาจจะมีความคิดและทัศนคติที่แปลกใหม่กว่าภาครัฐ ซึ่งอาจจะทำให้การช่วยเหลือเป็นไปได้ อย่างสมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้ง ภายในเครือข่ายภาครัฐเองก็มีการทำงานที่ซ้ำซ้อน จนทำให้เกิดการสับสนในการทำงาน และเกี่ยวกันว่างานนี้ไม่ใช่ของตนเอง นำไปสู่การช่วยเหลือประชาชนอย่างทุลักทุเล ผลเสียก็จะเกิดขึ้นทั้งกับประชาชนและหน่วยงานเอง แต่เหนือสิ่งอื่นใด การช่วยเหลือนี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการร่วมมือจากประชาชน เพราะการช่วยเหลือจะเป็นไปได้ด้วยดี หากประชาชนร่วมมือ ร่วมใจที่จะพัฒนาข้อบกพร่องของตนเองให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. เครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ ควรมีการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน และควรติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
  2. ลดสภาวะการทำงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นการแบ่งแยกหน้าที่ให้ชัดเจนในกระบวนการทำงาน
  3. ควรให้เครือข่ายภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากกว่านี้ เพื่อเป็นการสร้างแนวคิดและแนวทางในการดำเนินงานที่มีความแปลกใหม่มากขึ้น
  4. ในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ดีที่สุด นอกจากเครือข่ายการช่วยเหลือ ประชาชนที่จะได้รับการช่วยเหลือต้องเห็นคุณค่าในการช่วยเหลือด้วย ไม่เพียงแต่การรอให้หน่วยงานป้อนความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว ประชาชนควรมีการพัฒนาตนเองควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนในอนาคต
- ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทของภาคเอกชน ในการดำเนินการช่วยเหลือการแก้ไขความยากจนในพื้นที่อื่น ๆ มาเปรียบเทียบ
2. ควรศึกษารูปแบบเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ มาใช้ในการเปรียบเทียบ

บรรณานุกรม

1. ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

2. กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมป่าไม้. (ม.ป.ป.). คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2565 เข้าถึงได้จาก: <http://www.forestinfo.forest.go.th>
3. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). การแก้ปัญหาความยากจนและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบ “พุ่งเป้า” บนหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ TPMAP (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2565 เข้าถึงได้จาก:http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/06/TPMAP_full_document.pdf
4. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดใหญ่. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566-2570). องค์การบริหารส่วนตำบลลาดใหญ่
5. สิริินยา ลิ้ม และคณะ. (2563). สมุดปกขาว อววน. กับการขจัดความยากจนอย่างตรงจุด สู่อการสร้างโอกาสเพื่อความอยู่ดีกินดี. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
6. วลัยลักษณ์ จันทร์สวัสดิ์. (2551). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนขององค์กรท้องถิ่นตำบลจรม อำเภอบ้านลาด จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์